

A STAR projekt (Supporting Training Activities on the data protection Reform) keretében elkészültek az ingyenes és szabadon felhasználható GDPR képzési anyagok

Az adatvédelmi hatóságok, tudományos kutatók és a magánszektor közötti együttműködés eredményeképp kidolgozott átfogó, szabadon hozzáférhető és minőségi GDPR képzési anyagok mostantól rendelkezésre állnak minden érintett szereplő számára.

Az adatvédelmi hatóságok és az adatvédelmi tisztviselők kötelezettségei közé tartozik, hogy adatvédelmi képzéseket szervezzenek – ennek érdekében születtek meg a STAR projekt egyszerűen szerkeszthető és alkalmazható, az adott képzési helyzethez könnyen adaptálható képzési anyagai, melyek a már létező, GDPR-ral kapcsolatos tréningek tapasztalatain, valamint az abban részt vevő szakemberek igényein és az általuk támasztott követelményeken alapulnak.

A STAR projekt a brüsszeli Vrije Egyetem Jogi, Tudományos Technológiai és Társadalmi Kutatócsoportja (VUB-LSTS)¹, a magyar Nemzeti Adatvédelmi és Információszabadság Hatóság (NAIH)² és a brit tanácsadó és kutató-fejlesztő cég, a Trilateral Research (TRI)³ partnerségében és az Európai Unió társfinanszírozásában, a Jogok, Egyenlőség és Állampolgárság 2014-2020 (REC-RDAT-TRAI-AG-2016) program alatt 769138 azonosítószámon futott 2017. november 1. és 2019. október 31. között.

A TRI és a VUB-LSTS korábbi közös kutatási projektjei⁴ során megállapítást nyert, hogy az uniós adatvédelmi hatóságok más-más fázisban járnak a GDPR-ból fakadó intézményi változás folyamatában. A STAR projekt először az uniós adatvédelmi hatóságok által folytatott, már meglévő képzési tevékenységeket, különösen a GDPR képzések megvalósítási stratégiáit (vagy azok hiányát) kívánta feltérképezni és megérteni. Ennek érdekében 17 uniós adatvédelmi hatósággal, illetve azok munkatársaival készítettünk interjút. A hatóságok földrajzilag más-más európai régióhoz tartoztak és nagyságuk, jelentőségük is eltérő volt. Emellett különféle iparágakban és gazdasági szektorokban dolgozó adatvédelmi tisztviselőkkel is felvettük a kapcsolatot.⁵

Áttekintettük az adatvédelmi hatóságok weboldalain közzétett képzési anyagokat, továbbá összegyűjtöttünk számos egyéb szabadon elérhető, GDPR-hoz kapcsolódó anyagot is. Bár a fizetéshez kötött képzési anyagokhoz (például ügyvédi irodák és tanácsadó cégek által kínált anyagokhoz) nem fértünk hozzá, de megfelelő képet kaptunk arról, hogy ingyenesen milyen jellegű anyagok érhetőek el.

Általánosságban elmondható, hogy a legtöbb adatvédelmi hatóság folytatott valamilyen képzési és figyelemfelhívó tevékenységet, különösen a GDPR 2018. májusi alkalmazandóvá válását megelőző időszakban. A képzésekhez való hozzáállás azonban nagyon változó EU-szerte. Egyes hatóságok a saját állományuk képzését tekintették prioritásnak, és nem mindenki tartotta kötelezettségének, hogy külső képzést is biztosítson, arra hivatkozva, hogy ezt az igényt a piaci szereplők által kínált szolgáltatások kielégítik.

Maga a külső képzéshez való hozzáállás is változatos volt. A hatóságok nagysága ebből a szempontból nem volt releváns, mivel a kisebb adatvédelmi hatóságok is tartanak ilyen képzéseket, bár igaz, hogy kapacitásuk befolyásolja, hogy mennyi időt és energiát tudnak erre fordítani. A kisebb hatóságok általában arra törekednek, hogy korlátozott erőforrásaik maximalizálása érdekében kihasználják a

¹ <https://lsts.research.vub.be/>

² <https://www.naih.hu/index.html>

³ <https://trilateralresearch.co.uk>

⁴ http://www.phaedra-project.eu/wp-content/uploads/PHAEDRA2_D1_20150720.pdf

⁵ A tanulmány teljes egészében elérhető az alábbi URL-en:

<https://projectstareu.files.wordpress.com/2018/06/star-d2-2-report-on-the-findings-of-the-interviews-v1-1-final.pdf>

külső, harmadik fél által szervezett eseményeket, ideértve a különböző iparági rendezvényeken, specifikus hallgatóság részére tartott prezentációkat, illetve a nemzeti és nemzetközi konferenciákon való részvételt. Az adatvédelmi hatóságok időnként stratégiai okokból szervezik és tervezik külső képzési tevékenységeiket, illetve sokan ad-hoc módon, bizonyos konkrét képzésre irányuló igényre (például más állami szerv kérésére) reagálnak.

Fő tapasztalat szerint azonban a megkérdezett adatvédelmi hatóságok az adatvédelem területén kevés vagy semmilyen tapasztalattal nem rendelkező közönség számára nyújtottak GDPR-ral kapcsolatos általános képzést. Az ilyen képzések általában önálló tanulásra, vagy további képzéseken való részvételre ösztönzik a hallgatóságot. Ezen túlmenően elmondható, hogy az adatvédelmi hatóságok nagy része a legnagyobb hangsúlyt arra fekteti, hogy a régi jogszabályi környezetet (vagyis a 95/46/EK irányelvet és az azt átültető nemzeti jogszabályokat) összehasonlítsa a GDPR újításaival. Ez magában foglalja a GDPR által bevezetett új fogalmaknak és eszközöknek (például adatvédelmi hatásvizsgálat – DPIA, szankciók, területi hatály, stb.), az adatkezelők és adatfeldolgozók új kötelezettségeinek (például kockázatalapú megközelítés és elszámoltathatóság, incidens-bejelentés, stb.), valamint az új érintetti jogok (például adathordozhatósághoz való jog) bemutatását. Ezekben az esetekben a képzést tartó adatvédelmi hatóságok azt feltételezik, hogy a közönség tisztában van a korábbi adatvédelmi szabályozással, és a jogi rezsimváltás következményei foglalkoztatják.

Az egyik legfontosabb különbség az adatvédelmi hatóságok és más oktatók között a GDPR-nak való megfelelés kérdésköréhez történő (operatív) megközelítésben figyelhető meg. Míg előbbieket inkább elméleti megközelítést alkalmaznak a GDPR-ismeretek átadására (például a GDPR szövegének felolvasása és magyarázata), addig a képzéseket tartó adatvédelmi tisztviselők sokkal inkább az új jogszabály gyakorlati kérdéseire fókuszálnak (például, hogy hogyan kell az adatvédelmi hatásvizsgálatot megfelelően elvégezni, az adattovábbítással kapcsolatos dokumentációt frissíteni, az adatkezelési tevékenységekről nyilvántartást vezetni; hogyan hat a GDPR a beszállítókkal és ügyfelekkel kötött szerződésekre; mi a kötelező érvényű vállalati szabályok szerepe; milyen gyakorlati kötelezettségei vannak az újonnan kinevezett adatvédelmi tisztviselőknek). Ez a különbség visszatükröződik azokban a témakörökben, amelyeket az interjúalanyok véleménye szerint a képzési anyagoknak le kell fednie. Az adatvédelmi hatóságok prioritásként kezelik a GDPR-szerinti jogalapokat, a szabályozó hatóságok szerepét és az érintettek jogait, míg más oktatóknál az alkalmazási, végrehajtási kérdések, mint például a személyes adatok védelme érdekében teendő megfelelő technikai és szervezési intézkedések élveztek elsőbbséget.

Csak kevés adatvédelmi hatóság határozza meg képzési tevékenységeinek körét a célközönség kérései alapján, míg a magánszektorban ez az általános megközelítés. A szisztematikus visszajelzések gyűjtésének viszonylagos hiánya azt eredményezi, hogy a potenciális felhasználók nem igazán érzik magukénak az adatvédelmi hatóságok által nyújtott képzéseket. Mindazonáltal néhány hatóság beszámolt arról, hogy bizonyos szektorok (például a pénzügyi, egészségügyi és közoktatási szektor) számára szerveznek személyre szabott képzéseket is.

Ami jelenleg még hiányzik a képzési anyagokból

Megállapítottuk, hogy a képzési anyagok túlnyomó többsége releváns és időszerű információkat tartalmaz. Azonban a vizsgált képzési anyagok egy része túlságosan is elméleti megközelítésű, a vállalati szektor képviselőinek pedig gyakorlatiasabb képzési anyagokra lenne szükségük a GDPR-nak való megfelelés érdekében. Emellett az összegyűjtött képzési anyagok nem fedik le a teljes szabályozási környezetet. Az iránymutatások általában követik a GDPR tartalmi struktúráját, a képzési anyagok nagy része azonban egyedi témákkal foglalkozik (mint például az előzetes hatásvizsgálat, adatvédelmi tisztviselők, vagy az érintettek jogai), a GDPR további újításait pedig külön kiadványban ismertetik a felügyeleti hatóságok. Ez a megoldás azon érintettek számára nyújt segítséget, akik megfelelő általános tudás birtokában egy speciális kérdéskörben keresnek információt.

Sajnos általánosságban elmondható, hogy a teljes GDPR-rendszerről szóló képzésekből hiányzik az átfogó megközelítés, egyik általunk összegyűjtött képzési anyag sem tartalmaz egyéb adatvédelmi szabályozásra (mint például az Európai Parlament és a Tanács 2002/58/EK irányelve az elektronikus hírközlési ágazatban a személyes adatok kezeléséről – e-Privacy irányelv) való hivatkozást. Továbbá kevés anyag említi életszerű példákat és jogeseteket.

Az általunk megismert képzési anyagok nagy részének további hiányossága, hogy nem térnek ki a képzési metodológiára. A felügyeleti hatóságok anyagai a jelenlegi szabályozási környezetre támaszkodnak, de ezek sem tartalmazznak pedagógiai iránymutatást. A kutatásunk alapján az tűnik működőképes modellnek, mikor a képzési anyagokat azok az érintettek állítják össze, akik a későbbiekben levezénylik a képzéseket. Továbbá, a legtöbb képzés nem felel meg az akadálymentesítés követelményeinek.

Habár a legtöbb képzési anyag foglalkozik a nemzetközi adattovábbítások kérdésével, kevesen fordítanak figyelmet az adatvédelem valódi nemzetközi perspektívájára. Közel minden képzési anyag kizárólagosan az adott tagállam nemzeti jogszabályaira koncentrál és az adott tagállam hivatalos nyelvén íródott. Az interjúk során fény derült arra is, hogy a brit Információs Biztos Hivatala (ICO) által kibocsátott anyagokat más tagállamok érintettjei nem használják fel. Ennek lehetséges oka, hogy az ICO az anyagok összeállítása során kevés figyelemmel volt más tagállamok esetleges felhasználóira, vagy a brit adatvédelmi szabályozás nagyban különbözik majd a jövőben az EU-s szabályozástól. Ugyanez figyelhető meg azon tagállamok esetében is, amelyek hivatalos nyelvét külföldön is értik és beszélik.

A STAR projekt keretében összeállított képzési anyagok

A STAR projekt célja új GDPR-képzési anyagok létrehozása különböző ágazatok részére, kifejezetten az adott szektor igényeire és kihívásaira való tekintettel. Az anyagok egy egyetemi kutatócsoportból, egy adatvédelmi hatóságból és egy adatvédelmi kutató és tanácsadó cégből álló csapat együttműködése keretében jöttek létre.

Örömmel számolunk be arról, hogy a projekt során összeállított oktatási anyagok angolul már elérhetők a <https://projectstareu.wordpress.com/training-materials/> oldalon. Kérünk minden kedves érintett olvasót, hogy használja ezeket! (Az előadások magyar nyelvre történő fordítása folyamatban van.)

Eredményeinkről 2019. október 17-én Brüsszelben, a Vrije University által adatvédelmi tisztviselők részére rendezett konferencián, valamint 2019. október 22-én Tiranában, az Adatvédelmi Biztosok Nemzetközi Konferenciájának (ICDPPC) egyik paneljén is beszámoltunk.

Az elkészült 11 PowerPoint prezentáció témái:

- Bevezetés az uniós adatvédelmi rendszerbe
- A személyes adatok kezelésének céljai és jogalapjai
- Az érintetti jogok és azok gyakorlása
- Az adatkezelők és adatfeldolgozók felelőssége
- Az adatvédelmi tisztviselő szerepe
- Az adatvédelmi hatóság szerepe
- Technikai és szervezési intézkedések
- Az adatvédelem kockázatalapú megközelítése
- Adatvédelmi hatásvizsgálat
- Kommunikáció az adatvédelem területén

- Nem csak a GDPR – a GDPR-hoz kapcsolódó jogszabályok és rendelkezések

Az egyes képzési modulok az oktató számára további útmutatást adnak az alkalmazandó módszertanról, linkeket tartalmaznak a további kiegészítő anyagokhoz és forrásokhoz, valamint iránymutatást adnak a diasorok adott hallgatóság igényeihez való igazításához.

A képzési anyagok felhasználásának támogatása érdekében egyéb, a képzések lebonyolítását segítő segédanyagokat is összeállítottunk, mint például jelenléti ív, értékelőlap. A képzési anyagok mellett kidolgozásra került egy kézikönyv is, amely útmutatást tartalmaz az oktatók számára a STAR képzési anyagainak használatához, valamint tartalmaz egy listát a többi GDPR képzés minőségének és átfogóságának értékeléséhez. A képzési anyagok a GDPR kihívásaira fókuszálnak, ideértve a hibás értelmezések és félreértések kijavítását, valamint a különböző hallgatóság igényeire való reflektálást.

A STAR ezeket az anyagokat „kreatív közvagyon” liszensz alapján teszi közzé. Reményeink szerint a felhasználók hasznosnak találják és szabadon fel fogják használni a saját ágazatuk és nemzeti szabályozásuk igényeihez igazítva, nemzeti nyelvre lefordítva. Amennyiben a testreszabott képzési anyagokat a felhasználók „kreatív közvagyon” liszensz alapján meg szeretnék osztani velünk, biztosítani tudjuk a STAR projekt honlapján való közzétételt, így közösen építhetünk egy mindenki számára elérhető tudásbázist.

Végül szeretnénk felhívni a figyelmet a STAR testvérprojektjére. A STAR II (Support small And medium enterprises on the data protection Reform II) hasonló megközelítésben, de kifejezetten a kis- és középvállalkozásokra koncentrál: azt kívánja felmérni, hogy az EU adatvédelmi hatóságai milyen módon támogatják a kis- és középvállalkozásokat a GDPR-nak való megfelelés érdekében, valamint, hogy a kkv-k GDPR alkalmazásával kapcsolatban milyen tapasztalatokat szereztek és milyen kihívásokkal szembesültek.

A STAR II keretében a NAIH 2019. március 15. és 2020. március 15. között kifejezetten a kkv-k számára ingyenes e-mailes információs vonalat üzemeltet (kkvhotline@naih.hu). A 2020 július végéig futó STAR II során kidolgozunk egy, a kkv-kkal való kapcsolattartáshoz segítséget nyújtó útmutatót az adatvédelmi hatóságok számára, valamint összeállítunk egy kézikönyvet a kkv-k számára a GDPR-nak való megfelelésük támogatása érdekében.

Az angol nyelvű eredeti szöveget összeállította: Dr David Barnard-Wills, Trilateral Research

2019. november 6.

